

TÜRKMENİSTAN

DEMİR ÇELİK SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih : Ağustos 2026

Raporu Hazırlayan: Aşkabat Ticaret Müşavirliği

İÇİNDEKİLER

1. Sektörün Küresel Ticaret Görünümü	3
1.1. Sektörün Tanımı	3
1.2. Sektördeki Ürünlere İlişkin Gümrük Tarife Pozisyonları	4
1.3. Sektörde En Fazla İhracatı Olan İlk 10 Ülke (son 4 yıl)	5
1.4. Sektörde En Fazla İthalatı Olan İlk 10 Ülke (son 4 yıl)	7
2. Türkmenistan Pazarında Demir Çelik Sektörü	8
3. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti.....	9
4. Sektörde Ülkemizden İhracat.....	11
5. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş.....	15
5.1. Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı.....	15
5.2. Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler	16
5.3. Gümrük Vergileri	17
5.4. İç Vergiler.....	18
5.5. Sektördeki Önemli Fuarlar ve Tarihleri.....	18
5.6. Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler	18
5.7. Ürün Güvenliği Denetimi	19
5.8. Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme.....	19
5.9. Dağıtım Kanalları	19
5.10. E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat).....	20
6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar.....	21
7. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler	22
8. İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler	23
9. Genel Değerlendirme	23

1. Sektörün Küresel Ticaret Görünümü

Demir-çelik sektörü, küresel sanayileşmenin, altyapı kalkınmasının ve imalat sanayisinin omurgasını oluşturan en stratejik ağır sanayi kollarından biridir. Sektör; otomotiv, inşaat, gemi yapımı, makine imalatı, beyaz eşya ve savunma sanayisi gibi lokomotif alanlara temel girdi sağlaması yönüyle doğrudan makroekonomik büyüme göstergeleriyle paralellik arz eder. Ülkelerin kalkınma düzeylerinin ve endüstriyel güçlerinin en temel göstergelerinden biri olarak kabul edilen bu alan, küresel ekonomide çarpan etkisi en yüksek olan sanayi kollarının başında gelmektedir.

Dünya Çelik Birliği (World Steel Association) verilerine göre, küresel ham çelik üretimi yıllık 1.8 milyar tonu aşan devasa hacmiyle küresel ticaretin en dinamik ve en çok işlem gören emtialarındandır. Küresel arz ve talep dengesinin şekillenmesinde bazı ülkeler pazarın yönünü ve fiyatlama mekanizmalarını doğrudan belirlemektedir:

Çin Halk Cumhuriyeti, küresel ham çelik üretiminin yüzde 50'den fazlasını tek başına domine ederek açık ara dünya lideri konumundadır. Çin'in iç pazar tüketimindeki değişimler ve ihracat stratejileri, dünya genelindeki çelik fiyatlarını doğrudan etkilemektedir. Hindistan ve ABD, Çin'i takiben küresel pazar payında ikinci ve üçüncü sıralarda yer alarak özellikle Asya ve Amerika kıtasındaki iç pazar dinamiklerini, mega altyapı taleplerini sırtlamaktadır. Rusya ve Kazakistan ise hem sahip oldukları zengin demir cevheri ile enerji kaynakları hem de yüksek üretim kapasiteleriyle küresel arzda kritik bir role sahiptir. Bu iki ülke, aynı zamanda coğrafi yakınlıkları nedeniyle Türkmenistan'ın demir-çelik ithalatında tarihsel olarak en büyük tedarikçileri konumundadır.

Türkiye, küresel demir-çelik liginde hem üretim hacmi hem de ihracat yetkinliği ile çok güçlü bir aktördür. Dünya ham çelik üretiminde ilk on ülke arasında yer alan Türkiye, Avrupa'nın ise en büyük çelik üreticilerinden biridir. Özellikle elektrik ark ocaklı tesislerin ağırlıkta olduğu dinamik üretim yapısı, Türkiye'ye hurda geri dönüşümünde ve uzun mamul üretiminde küresel bir uzmanlık kazandırmıştır. Türkiye, kaliteli inşaat demiri, filmaşın, boru ve profil üretiminde dünyanın en büyük ihracatçıları arasında yer almakta olup, Orta Asya coğrafyası ve Türkmenistan için hem güvenilir bir ticari ortak hem de alternatif bir teknoloji ve ürün tedarikçisi kimliği taşımaktadır.

Küresel demir-çelik ticareti, son yıllarda yapısal bir değişim sürecinden geçmekte olup korumacılık politikaları, sürdürülebilirlik hamleleri ve maliyet yönetimi kısılcıdadır. Sektörde kapasite fazlası üreten ülkeler ihracata yönelirken, ithalatçı bloklar yerli sanayilerini korumak adına anti-damping, tarife dışı engeller ve telafi edici vergi önlemlerine sıklıkla başvurmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması gibi yeşil mutabakat uygulamaları, küresel çelik ticaretinde yeni bir dönem başlatmıştır. Artık sadece tonaj ve fiyat değil, üretilen çeliğin karbon ayak izi de uluslararası rekabetçiliğin en belirleyici unsuru haline gelmiştir. Bu durum, enerji maliyetleri ve hammadde fiyatlarındaki oynaklıkla birleştiğinde, sektör oyuncularını daha verimli ve teknoloji odaklı üretim modellerine zorlamaktadır.

1.1. Sektörün Tanımı

Demir-çelik sektörü; doğadan çıkarılan demir cevherinin veya geri dönüştürülen demir-çelik hurdalarının, yüksek fırınlar ya da elektrik ark ocaklarında işlenerek ham demir, sıvı çelik ve nihayetinde çeşitli sanayi kollarında kullanılmak üzere ara/nihai mamullere dönüştürülmesi sürecini kapsayan metalürji sanayisidir.

Sektör genel olarak iki ana üretim yöntemiyle karakterize edilir:

Entegre Üretim (Cevherden): Demir cevheri ve kok kömürünün yüksek fırınlarda eritilmesi esasına dayanır. Genellikle yüksek hacimli ve yassı mamul üretiminde tercih edilir.

Ark Ocaklı Üretim (Hurdadan): Demir-çelik hurdasının elektrik enerjisiyle erişilmesi yöntemidir. Türkmenistan'ın mevcut sanayi altyapısı (Örn: *Türkmen demirönümleri*) ve bölgesel tesisler ağırlıklı olarak hurda geri dönüşümüne dayalı bu yöntemle üretim yapmaktadır.

Sektörün çıktıları biçimsel özelliklerine göre iki temel kategoriye ayrılır:

Uzun Mamuller: İnşaat demiri, filmaşın, profiller, raylar, tel ve çubuklar. Genellikle yapı ve altyapı sektöründe kullanılır.

Yassı Mamuller: Sıcak ve soğuk haddelenmiş saclar, levhalar ve şeritler. Otomotiv, beyaz eşya ve boru imalatında temel girdidir.

Demir ve çelik sektörünün dış ticaretinin incelenmesinde aşağıda yer alan Gümrük Tarife Pozisyonları kullanılmıştır. Ticaret istatistiklerinin derlenmesinde ise Trade Map (Mirror Data) ve TÜİK istatistiklerinden faydalanılmıştır.

1.2. Sektördeki Ürünlere İlişkin Gümrük Tarife Pozisyonları

Uluslararası ticarete ürünlerin gümrük işlemlerinin yürütülmesi, istatistiklerin tutulması ve vergilendirilmesi amacıyla Dünya Gümrük Örgütü tarafından belirlenen **Uyumlaştırılmış Sistem (Harmonized System - HS Codes)** kullanılır. Türkmenistan Gümrük Kanunu ve [TurkmenExporters Ticaret Platformu](#) da bu küresel standart sistemi birebir uygulamaktadır.

Demir-çelik ve bunlardan üretilen eşyalar, gümrük tarife cetvelinde temel olarak **Fasıl 72** ve **Fasıl 73** altında sınıflandırılır. Ana GTİP kodları şunlardır:

Tablo 1. Fasıl 72: Demir ve Çelik (Ham Malzemeler ve Yarı Mamuller)

Bu fasıl, demirin ham halinden başlayarak eritilmesi, kütük haline getirilmesi ve haddelenmesi süreçlerindeki ara ürünleri kapsar.

HS Kodu	Ürün Tanımı
72.01	Ham demir ve aynalı demir (külçe, blok veya diğer ilkel şekillerde)
72.02	Ferro-alyajlar (Demir alaşımları)
72.03	Demir cevherinin doğrudan indirgenmesiyle elde edilen demirli ürünler (Sünger demir vb.)
72.04	Demir veya çelik döküntü ve hurdaları; yeniden eritmek üzere külçe halinde dökülmüş hurdalar
72.05	Ham demir, aynalı demir, demir veya çeliğin döküntü ve taneleri ile tozları
72.07	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller (Kütükler, blumlar, slablar)
72.13	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)
72.14	Demir veya alaşımsız çelikten diğer çubuklar (İnşaat demiri dâhil, sıcak haddelenmiş)
72.16	Demir veya alaşımsız çelikten profiller (U, I, H, L, T profilleri)

Tablo 2. Fası 73: Demir veya Çelikten Eşya (Nihai ve İşlenmiş Mamuller)

Bu fasıl, Fasıl 72'deki malzemelerin ileri düzeyde işlenerek sanayi ve inşaat sektöründe doğrudan kullanılabilir hale getirilmiş son ürünlerini içerir.

HS Kodu	Ürün Tanımı
73.01	Demir veya çelikten palplanşlar (delinmiş veya birleştirilmiş olsun olmasın)
73.04	Demir veya çelikten dikişsiz borular ve içi boş profiller
73.05	Demir veya çelikten diğer borular (Dış çapı 406,4 mm'yi aşan dikişli borular - hat boruları)
73.06	Demir veya çelikten diğer borular, tüpler ve içi boş profiller (Açık dikişli, perçinli veya kaynaklı)
73.08	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı (Köprüler, kuleler, kafes direkler, yapılar için hazır sac ve profiller)
73.12	Demir veya çelikten demetlenmiş teller, kablolar, sapanlar ve benzerleri (Elektrik yalıtımı olmayanlar)

1.3.Sektörde En Fazla İhracatı Olan İlk 10 Ülke (son 4 yıl)

Küresel demir-çelik ticaretinde ihracat lici, üretim hacimleri, hammadde üstünlükleri ve maliyet avantajları doğrultusunda şekillenmektedir. Son dört yıllık dönem genel olarak incelendiğinde; Çin, Japonya, Güney Kore, Rusya Federasyonu, Almanya, Türkiye, Hindistan, İtalya, Belçika ve Endonezya küresel çelik ihracatını domine eden ilk 10 ülke olarak öne çıkmaktadır. Bu ülkelerin ihracat stratejileri ve sevkiyat hacimleri, dünya genelindeki arz güvenliğini ve fiyat dengelerini doğrudan belirleyen en temel unsur konumundadır.

Dünya lideri Çin, son dört yılda iç pazardaki gayrimenkul ve inşaat yavaşlamasının da etkisiyle rekor düzeyde çelik ihracatına imza atmış ve yıllık 100 milyon ton sınırını aşarak zirvedeki yerini sağlamlaştırmıştır. Çin'in ardından gelen Japonya ve Güney Kore, özellikle yüksek teknoloji, katma değerli ve otomotiv ile gemi yapımına uygun nitelikli yassı mamul ihracatında Asya ve dünya pazarlarında çok güçlü bir ağırlığa sahiptir. Rusya Federasyonu ise hammadde ve enerji maliyetlerindeki avantajını koruyarak, uygulanan yaptırımlara rağmen alternatif rotalar üzerinden küresel pazarlara, özellikle de en yakın pazarlardan biri olan Türkmenistan ve çevre coğrafyalara ham demir ve yarı mamul tedarik etmeye devam etmiştir.

Avrupa kıtasında ise Almanya ve İtalya, kıta içi sanayi ağlarının ve otomotiv sektörünün çelik ihtiyacını karşılayan en büyük tedarikçiler olarak listedeki yerlerini korumaktadır. Lojistik konumu ve liman avantajlarıyla Belçika, Avrupa'nın önemli bir dağıtım ve ihracat üssü olarak işlev görmektedir. Son yılların en dikkat çekici yapısal dönüşümlerinden birini gerçekleştiren Endonezya ise nikel yatırımlarının ve teknolojik altyapısının meyvelerini toplayarak paslanmaz çelik ihracatında dünyanın en hızlı yükselen ve ilk 10 arasına giren en dinamik aktörlerinden biri haline gelmiştir.

Türkiye, son dört yılda küresel korumacılık önlemleri, yüksek enerji maliyetleri ve bölgesel gerilimlerin yarattığı zorluklara rağmen dünya genelinde en fazla çelik ihraç eden ilk 10 ülke arasındaki güçlü pozisyonunu başarıyla sürdürmüştür. Özellikle uzun mamul, inşaat demiri, dikişli boru ve profil ihracatında küresel ölçekte ikinci ve üçüncü sıralara kadar yükselen Türkiye, üretim kalitesi ve hızlı teslimat yetkinliği sayesinde geniş bir coğrafyaya hitap etmektedir. Türk çelik

sektörü, Avrupa ve Orta Doğu pazarlarının yanı sıra Türkmenistan'ın da büyük altyapı hamlelerinde en kritik güvenli liman tedarikçilerinden biri olmuştur.

Küresel çelik ihracat ligindeki ilk 10 ülkenin ticaret performansları, son dört yılda Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması gibi yeşil dönüşüm kuralları ve artan antidamping davaları nedeniyle yeni bir döneme evrilmektedir. Geleneksel olarak tonaj rekabetine dayalı olan çelik ihracatı, yerini korumacı duvarları aşabilecek düşük karbonlu ve yeşil çelik sevkiyatlarına bırakmaktadır. Bu küresel dönüşüm, ihracatçı devlerin üretim hatlarını yenilemeye zorlarken, Türkmenistan gibi gelişmekte olan ve sanayileşme yolunda ilerleyen ülkeler için de gelecekteki ithalat stratejilerini ve yerli üretim standartlarını belirleme noktasında stratejik bir referans kaynağı oluşturmaktadır.

Aşağıdaki tablolar Trademap verilerinden yararlanarak hazırlanmış olup, Rusya, İran gibi bazı ülkelerin verilerinin eksik olduğunun değerlendirmelerde dikkate alınması gerekmektedir.

Tablo 3: 72. Fasil Demir Çelik Sektöründe En Fazla İhracatı Olan Ülkeler (Milyon \$)

	İhracatçılar	2022	2023	2024	2025
1	Çin	77.265	69.350	70.845	72.090
2	Almanya	37.770	32.742	30.749	29.592
3	Endonezya	27.824	26.705	25.802	27.971
4	Japonya	35.162	30.569	27.419	25.018
5	G. Kore	28.108	25.726	24.808	22.793
6	Belçika	24.843	21.067	19.626	19.668
7	ABD	20.892	20.463	19.590	16.766
8	İtalya	21.094	17.063	14.939	14.576
9	Fransa	19.202	15.682	14.324	14.133
10	Brezilya	16.661	14.620	11.908	12.349
11	Hollanda	15.373	12.088	11.520	11.789
12	Türkiye	14.628	8.860	10.183	10.730
13	Hindistan	15.198	11.815	10.345	9.916
	Diğerleri	187.552	158.573	140.396	111.660
	Dünya Toplam	541.573	465.323	432.452	399.049

Tablo 4: 73. Fasil Demir Çelikten Eşya Sektöründe En Fazla İhracatı Olan Ülkeler (Milyon \$)

	İhracatçılar	2022	2023	2024	2025
1	Çin	110.313	97.917	100.147	107.781
2	Almanya	34.517	36.575	34.743	36.007
3	İtalya	22.826	22.523	21.300	21.826
4	ABD	22.007	22.723	23.003	21.824
5	Polonya	12.275	12.088	11.766	12.360
6	Hollanda	9.288	9.165	9.548	10.879
7	Hindistan	9.898	9.743	10.089	10.563
8	Türkiye	10.536	10.051	9.812	9.696
9	Fransa	8.736	9.189	9.197	9.603
10	İspanya	10.150	10.504	9.147	9.496
	Diğerleri	145.730	142.500	140.206	124.289
	Dünya Toplam	396.275	382.978	378.959	374.324

Kaynak: Trademap

1.4. Sektörde En Fazla İthalatı Olan İlk 10 Ülke (son 4 yıl)

Küresel demir-çelik ithalatı, ülkelerin endüstriyel üretim güçleri, inşaat ve mega altyapı projeleri ile yerli üretimlerinin iç talebi karşılama oranları doğrultusunda şekillenmektedir. Son dört yıllık dönem verileri incelendiğinde; ABD, AB üyesi sanayi devleri (Almanya, İtalya, Fransa), Çin, Güneydoğu Asya ülkeleri (Vietnam, Tayland, Endonezya) ile Türkiye ve Güney Kore küresel çelik ithalatını sırtlayan ilk 10 aktör olarak öne çıkmaktadır. Bu ülkelerin ithalat taleplerindeki dalgalanmalar, küresel çelik fiyatlarını ve ticaret rotalarını doğrudan yönlendirmektedir.

Dünyanın en büyük çelik ithalatçısı konumundaki ABD, gelişmiş imalat sanayisi ve geniş çaplı otoyol-altyapı yatırımları nedeniyle her yıl devasa miktarlarda yabancı çeliğe ihtiyaç duymaktadır. Avrupa genelinde ise otomotiv, makine imalatı ve beyaz eşya sektörlerinin merkezi olan Almanya ve İtalya, yerli üretim kapasitelerine rağmen nitelikli yassı ve uzun mamul tedarikinde dış pazarlara bağımlılığını sürdürmektedir. Çin ise dünyanın en büyük üreticisi olmasına karşın, zaman zaman yarı mamul ve yüksek teknoloji çelik türlerinde stratejik ithalat adımları atarak listelerdeki ağırlığını korumaktadır.

Türkiye ve Güney Kore, küresel çelik ticaretinde oldukça özgün bir yapıya sahip olup hem dünyanın en büyük ihracatçıları hem de en büyük ithalatçıları arasında yer almaktadır. Türkiye, güçlü üretim altyapısına rağmen özellikle yassı çelik segmentindeki yapısal açıklar ve elektrik ark ocaklı tesisleri için kritik bir hammadde olan hurda demir ihtiyacı nedeniyle küresel ithalat liginde üst sıralarda bulunmaktadır. Türk çelik sektörü, üretim süreçlerini kesintisiz sürdürebilmek ve iç pazardaki sanayi talebini karşılayabilmek adına başta Karadeniz havzası, Avrupa ve komşu coğrafyalardan yoğun hammadde ve yarı mamul ithalatı gerçekleştirmektedir.

Küresel çelik ithalatını yönlendiren bu ilk 10 ülkenin ticaret politikaları, son dört yılda korumacı gümrük duvarları ve yeşil dönüşüm kriterleri çerçevesinde yeniden kurgulanmaktadır. ABD'nin uyguladığı ilave gümrük vergileri ve Avrupa Birliği'nin yürürlüğe koyduğu karbon düzenlemeleri, ithalatçı ülkelerin sadece ucuz ürün değil, aynı zamanda çevresel standartlara uygun ürün arayışını artırmıştır.

Tablo 5: 72. Fasil Demir Çelik Sektöründe En Fazla İthalatı Olan İlk 10 Ülke (Milyon \$)

	İthalatçılar	2022	2023	2024	2025
1	Çin	43.662	36.812	32.071	30.860
2	Almanya	39.652	31.507	27.994	27.294
3	ABD	44.933	33.156	32.994	27.124
4	İtalya	31.966	24.884	22.438	24.138
5	Türkiye	28.367	24.160	23.659	22.203
6	Hindistan	16.741	18.918	17.691	16.459
7	Meksika	20.822	21.547	20.244	16.363
8	Belçika	19.269	14.480	13.797	13.624
9	Polonya	16.119	13.275	12.178	12.382
10	Fransa	17.204	14.326	12.673	12.277
	Diğerleri	299.636	249.854	242.441	206.349
	Dünya Toplam	578.371	482.920	458.178	409.072

Tablo 6: 73. Fasıl Demir Çelikten Eşya Sektöründe En Fazla İthalatı Olan Ülkeler (Milyon \$)

	İthalatçılar	2022	2023	2024	2025
1	ABD	61.175	53.265	52.653	44.204
2	Almanya	31.891	29.556	27.073	29.422
3	Fransa	14.829	14.056	13.392	14.036
4	Kanada	14.072	12.679	11.886	11.515
5	BK	11.554	10.845	11.521	11.461
6	Meksika	12.739	13.101	10.949	10.423
7	Polonya	8.564	8.229	7.985	10.162
8	Tayland	7.928	7.859	8.559	9.391
9	Hollanda	9.810	9.110	8.841	9.245
10	İtalya	8.993	8.559	8.762	9.150
11	Çin	9.477	8.810	9.307	8.432
	Diğerleri	178.655	179.182	184.744	170.589
	Dünya Toplam	369.686	355.251	355.671	338.030

Kaynak: Trademap

2. Türkmenistan Pazarında Demir Çelik Sektörü

Türkmenistan demir-çelik sektörü, ülkenin sanayileşme hamlesinin ve kentsel dönüşüm projelerinin odağında yer alan, devlet destekli ve stratejik öneme sahip bir ağır sanayi koludur. Ülkede planlı ekonomi modelinin bir parçası olarak inşaat, boru hatları ve altyapı sektörlerinin ihtiyaç duyduğu temel metal ürünlerinin yerli imkanlarla karşılanması öncelikli bir devlet politikası olarak yürütülmektedir.

Sektörün üretim kapasitesi, temel olarak Aşgabat yakınlarındaki Ovadandere bölgesinde kurulu olan "Türkmendemirönümleri" (Türkmen Demir Ürünleri) Devlet İşletmesi etrafında şekillenmektedir. Yıllık ortalama 160 bin ton civarında ham çelik ve inşaat demiri üretim kapasitesine sahip olan bu ana tesis, geri dönüştürülen hurda metalleri elektrik ark ocaklarında işleyerek uzun mamul üretimi gerçekleştirmektedir. Yerli üretim, ülkedeki devasa inşaat projelerinin talebini karşılamada yetersiz kaldığından, eksik kalan kısım Rusya, Kazakistan ve Türkiye'den ithal edilmektedir.

Sektörün en büyük hammadde kaynağını ülke genelinde toplanan hurda demirler oluşturmaktadır; çünkü Türkmenistan'ın Büyük Balkan bölgesindeki yerli demir cevheri rezervleri henüz tam kapasiteyle endüstriyel üretime dahil edilmemiştir. Bu durum, fabrikaların kesintisiz çalışması için etkin bir iç hurda toplama ve lojistik ağının kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Yassı mamul ve yüksek nitelikli çelik kütük tedarikinde ise hammadde yönüyle tamamen dışa bağımlı bir yapı söz konusudur.

Maliyet unsurları incelendiğinde, Türkmen çelik üreticilerinin küresel pazara kıyasla en büyük avantajı dünyadaki en düşük elektrik ve enerji maliyetlerine sahip olmalarıdır. Ülkenin zengin doğal gaz kaynakları sayesinde çelik eritme işlemlerinde yoğun olarak kullanılan elektrik enerjisi, devlet tarafından oldukça sübvansiyonlu fiyatlarla sanayiye sunulmaktadır. Bu durum, enerji yoğun bir sektör olan demir-çelik üreticilerinin işletme giderlerini ciddi oranda aşağıya çekmektedir.

İşçilik ücretleri de bölgesel ve küresel ölçeğe göre oldukça düşük bir maliyet profili çizerek yerli üretimin rekabetçiliğini desteklemektedir. Ağır sanayi tesislerinde çalışan kalifiye işçiler ve mühendislik personeli için aylık ortalama işçilik maliyetleri 250 ila 400 Amerikan Doları bandında seyretmektedir. Bu düşük iş gücü maliyeti, yüksek enerji sübvansiyonları ile birleştğinde operasyonel anlamda önemli bir kar marjı ve fiyat avantajı yaratmaktadır.

Türkmenistan hükümetinin çelik sektörüne yönelik gelecek planlaması, üretim kalitesini artırarak ithalata olan bağımlılığı minimuma indirmeyi ve ürün çeşitliliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu

kapsamda, petrol ve doğal gaz sevkiyatında kullanılan endüstriyel boruların ve profillerin yerli üretimi için yeni tesis yatırımları planlanmaktadır. Ayrıca, Türkmenistan Sanayici ve Girişimciler Birliği öncülüğünde özel sektörün de metal işleme sanayisine daha fazla entegre edilmesi ve teknolojik modernizasyon projelerinin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

3. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

Türkmenistan'ın demir sektöründe ürün ve ülke bazında ithalatı ve ihracatına ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır. Türkmenistan'da dış ticaret istatistikleri yayımlanmadığından aşağıdaki veriler Trademap veri tabanına diğer ülkelerin sunmuş olduğu ticaret verilerinin yansıması olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle, ticaret verisini sunmamış olan Rusya ve İran gibi ticaret ortaklarının olabileceği dikkate alındığında bu verilerde eksikliklerin olması ihtimali bulunmaktadır.

Türkmenistan'ın demir-çelik dış ticareti, yerel üretim kapasitesinin sınırlı olması ve ülkede yürütülen devasa altyapı projeleri nedeniyle net ithalatçı bir yapı sergilemektedir. Ülke, modernleşme ve endüstriyel dönüşüm süreçleri kapsamında ihtiyaç duyduğu nitelikli çelik ürünlerini, boru hatlarını ve yapısal çelik elemanlarını büyük oranda dış pazarlardan tedarik etmektedir. İthalat kanallarında coğrafi yakınlık ve lojistik kolaylıklar sebebiyle Çin, Rusya Federasyonu ve Kazakistan ilk sıralarda yer alırken, kaliteli uzun mamul, profil ve boru tedarikinde Türkiye en önemli ticari ortaklardan biri konumundadır.

Ülkenin demir-çelik ihracatı ise oldukça kısıtlı bir hacme sahiptir ve genellikle katma değeri düşük ürün gruplarını kapsamaktadır. İç pazarda toplanan hurda metallerin stratejik hammadde olarak yurt içinde tutulması politikası nedeniyle ham metal ihracatı devlet kontrolünde sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte, Ovadandere'deki üretim tesislerinden ve yerel döküm atölyelerinden elde edilen bazı sınırlı miktardaki uzun mamuller ile inşaat malzemeleri, zaman zaman komşu bölgesel pazarlara ihraç edilmektedir. Hükümetin gelecek vizyonu, petrol ve gaz sektörüne yönelik yerli boru imalatını artırarak ithalat bağımlılığını azaltmayı ve orta vadede bölgesel bir ihracatçı konumuna gelmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, Türkmenistan'ın demir çelik ihracatında kayda değer miktarlar olmaması nedeniyle istatistiki verilerine aşağıda yer verilmemiştir.

Tablo 7. Türkmenistan'ın 72. Fasl Demir Çelik İthalatı (Milyon \$)

HS	Ürün Tanımı	2022	2023	2024	2025
721070	Boyanmış, verniklenmiş veya plastik kaplanmış yassı demir-çelik mamulleri	15	15	22	23
721420	Nervürlü inşaat demiri ve çubukları	74	54	37	18
721499	Diğer sıcak haddelenmiş demir veya alaşımsız çelik çubuklar	0	4	24	8
721049	Çinko kaplanmış yassı demir-çelik mamulleri	8	3	3	4
721633	H-Profiller	1	1	0	4
721632	I-Profiller	2	0	1	1
722699	Diğer alaşımlı çelikten yassı mamuller	0	1	1	1
721661	Soğuk şekillendirilmiş profil ve köşebentler	1	1	0	1

722820	Siliko-manganezli çelikten çubuklar	2		0	1
721230	Kalay kaplanmış yassı demir-çelik mamulleri	1	0	0	1
Diğerleri		38	36	22	14
72	Demir ve Çelik	141	116	111	76

Tablo 8: Türkmenistan'ın 73. Fasil Demir Çelikten Eşya İthalatı (Milyon \$)

HS	Ürün Tanımı	2022	2023	2024	2025
730890	Demir veya çelikten diğer inşaat ve inşaat aksamı	71	80	44	95
730419	Dikişsiz petrol ve doğal gaz hat boruları	12	6	14	31
732690	Demir veya çelikten diğer diğer eşyalar	18	18	24	25
730429	Dikişsiz petrol ve gaz sondaj kuyusu muhafaza ve üretim boruları	10	54	58	18
730539	Diğer kaynaklı ve büyük çaplı demir-çelik borular	0	11	1	11
730439	Dikişsiz, yuvarlak kesitli, sıcak haddelenmiş diğer demir-çelik borular	1	2	2	9
731815	Demir veya çelikten yivli diğer vidalar ve cıvatalar	6	5	7	9
730820	Demir eller veya çelikten kuleler ve kafes direkler	15	2	31	8
730900	Demir veya çelikten büyük depolar, sarnıçlar ve tanklar	6	3	2	8
730630	Kaynaklı, yuvarlak kesitli diğer demir veya alaşımsız çelik borular	11	20	9	7
730830	Demir veya çelikten kapılar, pencereler, bunların çerçeveleri ve eşikleri	6	4	4	6
730423	Dikişsiz petrol ve gaz sondaj boruları	4	13	8	6
730840	İskele, kalıp, dikme veya maden ocakları için tahkimat ekipmanları	1	3	4	6
Diğerleri		120	137	110	92
73	Demir Çelikten Eşya	281	360	318	331

Tablo 9: Türkmenistan'ın 72. Fasıl Demir Çelik İthalatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (Milyon \$)

İhracatçı Ülkeler	2022	2023	2024	2025
Çin	23	18	28	32
Türkiye	22	22	17	17
Azerbaycan	0	4	25	15
Kazakistan	-	21	32	11
Dünya Toplam	141	116	111	76

Tablo 10: Türkmenistan'ın 73. Fasıl Demir Çelikten Eşya İthalatı Gerçekleştirdiği Ülkeler (Milyon \$)

İhracatçı Ülkeler	2022	2023	2024	2025
Türkiye	107	121	116	157
Çin	70	103	80	133
Fransa	3	2	1	10
Kazakistan	-	7	52	9
G. Kore	-	0	3	4
Almanya	3	2	3	4
Azerbaycan	1	2	1	4
ABD	1	1	2	2
Romanya	-	2	0	2
İtalya	2	1	4	2
Diğerleri	93	119	56	5
Dünya Toplam	281	360	318	331

4. Sektörde Ülkemizden İhracat

72. Fasıl Demir Çelik Ürünleri İhracatımız: Türkiye'nin Türkmenistan'a yönelik 72. fasıl demir ve çelik ürünleri ihracatı, 2023-2025 yılları arasında hacimsel ve değer bazında genel bir daralma eğilimi sergilemektedir. 2023 yılında 22 milyon doların üzerinde olan toplam fasıl ihracatı, 2024 yılında 16,7 milyon dolara gerilemiş, 2025 yılında ise hafif bir toparlanma ile 17,4 milyon dolar seviyesinde dengelenmiştir. Toplam ihracat tonajının kademeli olarak düşmesine rağmen 2025 yılındaki değer artışı, ihraç edilen ürün birim fiyatlarının yükseldiğine ya da daha katma değerli (paslanmaz çelik gibi) ürün segmentlerine bir kayma olduğuna işaret etmektedir.

Ürün bazlı konsantrasyon incelendiğinde, pazarın "Demir/alaşımsız çelik çubuklar (nervürlü vb.)" (721420) kodlu inşaat demiri grubunda yoğunlaştığı net bir şekilde görülmektedir. Bu ürün grubu, 2024 yılında 5,6 milyon dolar ile zirveyi görerek toplam fasıl ihracatının üçte birinden fazlasını tek başına sırtlamış, ancak 2025 yılında sert bir düşüşle 2,9 milyon dolara gerilemiştir. Bu sert düşüşe rağmen, inşaat demiri hala en baskın kalem olma özelliğini korumaktadır. Öte yandan, yassı hadde mamullerinde dikkat çekici bir hareketlilik mevcuttur; özellikle boyalı/kaplamalı yassı ürünler (721070) ile çinko kaplama yassı hadde mamulleri (721230), 2025 yılında hem tonaj hem de değer bazında çok agresif bir sıçrama yaparak dönemin en dinamik büyüyen kalemleri olmuştur.

Genel eğilimler açısından, Türkmenistan pazarında altyapı ve profil ürünlerine olan talebin sürdüğü, ancak geleneksel uzun mamullerden (çubuklar) ziyade nitelikli yassı çelik ve profillere doğru bir eğilim başladığı söylenebilir. Örneğin, U, I, H ve L profiller (721610, 721650, 721661) 2025 yılında ciddi bir talep artışı yakalayarak ihracatın tabana yayılmasına katkı sağlamıştır. Paslanmaz çelik ürün grubu (7219 serisi) ise dalgalı bir seyir izlemekle birlikte, toplam pay içerisindeki ağırlığını

korumaktadır. 2023 yılında yüksek seyreden kalın yassı levha (720851) ihracatının neredeyse bitme noktasına gelmesi ve yerine yeni ürün kodlarının (721011 ve 722592) listeye dahil olması, Türkmenistan'ın ithalat sepetinde ürün çeşitlendirmesine gittiğini ve Türkiye'nin bu pazarda yapısal bir dönüşüm yaşadığını göstermektedir.

73. Fasıl Demir Çelikten Eşya İhracatımız: Türkiye'nin Türkmenistan'a yönelik 73. fasıl (Demir veya çelikten eşyalar) ihracatı, 2023-2025 yılları arasında çarpıcı ve agresif bir büyüme trendi sergilemektedir. 2023 yılında yaklaşık 121,1 milyon dolar olan fasıl ihracatı, 2024 yılında hafif bir duraksamayla 116,5 milyon dolara gerilese de, 2025 yılında çok güçlü bir sıçrama yaparak 156,6 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu durum, ham veya yarı mamul demir-çelik ürünlerini içeren 72. fasıldaki daralmanın aksine, Türkmenistan pazarında işlenmiş, katma değeri yüksek ve doğrudan projelerde kullanılmaya hazır nihai demir-çelik ürünlerine yönelik muazzam bir talep artışı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ürün bazlı konsantrasyon analiz edildiğinde, pazarın tartışmasız liderinin "Demir/çelik inşaat ve aksamı" (730890) olduğu görülmektedir. Bu ürün grubu, 2025 yılında tek başına 66,4 milyon dolarlık bir hacme ulaşarak toplam 73. fasıl ihracatının neredeyse %42'sini domine etmiştir. 2024 yılında yaşanan geçici düşüşün ardından 2025 yılında hem tonajın (30 bin ton) hem de değerin iki katına çıkması, Türkmenistan'da büyük ölçekli altyapı, konut veya endüstriyel üstyapı projelerinin yeniden hız kazandığına işaret etmektedir. Bir diğer dikkat çekici konsantrasyon ise kule ve kafes direkler (730820) kalemi olmuştur; 2024 yılında 29,6 milyon dolarlık sıra dışı bir zirve yapan bu ürün, 2025 yılında sakinleşse de dönemin en stratejik ihraç kalemlerinden biri olmuştur.

Sektörel eğilimler açısından bakıldığında, Türkmenistan'ın enerji, endüstri ve altyapı yatırımlarına bağlı bir ithalat sepeti oluşturduğu net bir şekilde okunmaktadır. Özellikle petrol ve gaz hatları için kullanılan dikişsiz hat boruları (730419) ile dikişsiz sondaj boruları (730423), 2025 yılında sırasıyla 2,5 milyon ve 1 milyon dolar barajını aşarak listeye güçlü bir giriş yapmıştır. Benzer şekilde, büyük kaynaklı borular (730539) ve endüstriyel depolar/tanklar (730900) 2025 yılında rekor tonajlara ulaşmıştır. Bu veriler, Türkiye'nin Türkmenistan pazarında sadece genel inşaat malzemeleri değil, aynı zamanda ülkenin ana omurgasını oluşturan enerji ve sanayi altyapı projelerine yönelik nitelikli mühendislik ürünleri tedarikinde de yerini sağlamlaştırdığını göstermektedir.

Lojistik – Ulaştırma: Don-Volga Kanalı'ndaki fiziki geçiş kısıtlamaları, artan küresel navlun maliyetleri ve İran üzerindeki ABD yaptırımlarının yarattığı jeopolitik baskılar, 72 ve 73. fasıl verilerinde çok net ve yapısal bir şekilde kendisini göstermektedir. Demir-çelik gibi ağır ve hacimli yüklerde lojistik maliyetlerin katlanması ve güzergah kısıtlamaları, Türkmenistan'ın ithalat sepetini kökten değiştirmiştir. Bu lojistik ve jeopolitik krizin veriler üzerindeki yansımalarını şu üç temel başlık altında okuyabiliriz:

1. Hammaddeden (72) Nihai Ürüne (73) Mecburi Kayma

Tonajı ağır ama birim değeri düşük olan ham/yarı mamul çelik ürünlerini (72. Fasıl) yüksek taşıma maliyetleriyle taşımak ekonomik olarak sürdürülemez hale gelmiştir. Türkiye'nin Türkmenistan'a 72. fasıl (hammadde/yarı mamul) ihracatı 22 milyon dolardan 17,4 milyon dolara gerilerken; katma değeri, işçiliği ve birim fiyatı çok daha yüksek olan 73. fasıl (işlenmiş eşya) ihracatı 121 milyon dolardan 156,6 milyon dolara fırlamıştır. Türkmenistan, yüksek navlun ödemek zorunda kaldığı için Türkiye'den ham sac veya kütük demir almak yerine, doğrudan şantiyede kurulumu hazır katma değerli ürünleri (inşaat aksamı, kuleler, borular) tercih etmiştir.

2. Kamu Projelerinde İran Yaptırımı ve "Orta Koridor" Zorunluluğu

ABD (OFAC) yaptırımları nedeniyle, Türkmenistan'da özellikle kamu eliyle yürütülen stratejik altyapı, enerji ve inşaat projelerinde kullanılan malzemelerin **İran üzerinden transit taşınması kesin**

olarak yasaklanmıştır. Yaptırım riski ve finansal blokajlardan kaçınmak isteyen Türkmen devlet kurumları ve yüklenici firmalar, projelerde kullanılacak demir-çelik ürünlerinin sevkiyatında İran rotasını tamamen devre dışı bırakmışlardır. Bu durum, sevkiyatları doğrudan daha maliyetli ve çok modlu olan "**Hazar Geçişli Orta Koridor**" (**Gürcistan - Azerbaycan - Hazar Ro-Ro/Demiryolu**) güzergahına zorunlu olarak kaydırmıştır. 730890 kodlu "Demir/çelik inşaat ve aksamı" kalemi 2025 yılında 66,4 milyon dolara ulaşarak rekor kırmıştır. Benzer şekilde kamu/enerji projelerinin merkezinde yer alan petrol/gaz hatları için dikişsiz borular (730419) ve sondaj boruları (730423) gibi taşınması uzmanlık gerektiren ürünlerin ihracatının sifıra yakın seviyelerden milyon dolarlık bantlara çıkması, yaptırımdan muaf tutulması gereken bu nitelikli ürünlerin Orta Koridor nakliye maliyetlerini absorbe edebilecek kadar yüksek bütçeli stratejik yatırımlar olduğunu doğrulamaktadır.

3. Tonaj Dağılımı ve Artan Navlun Bedellerinin Fiyatlara Yansıması

Hem Kuzey Koridoru'ndaki (Don-Volga Kanalı) nehir-deniz tipi gemilerin tonaj kapasitelerinin düşmesi hem de Güney Koridoru'ndaki (İran) yaptırım engeli, Türkmenistan demir-çelik ithalatını Orta Koridor'un kara ve demiryolu hatlarına sıkıştırmıştır. Bu durum taşınan toplam hacmi (tonajı) baskımlarken lojistik maliyetleri şişirmiştir. 72. fasılda toplam ihraç edilen tonaj 2023'te 18 bin ton iken 2025'te 15,9 bin tona düşmüştür. Ancak ilginç olan, 2024'ten 2025'e geçilirken tonaj düşmesine rağmen elde edilen gelir artmıştır (16,7 milyon dolardan 17,4 milyon dolara). Bu durum, Orta Koridor'un getirdiği yüksek taşıma, sigorta ve elleçleme maliyetlerinin ürünün nihai fatura bedeline (CIF/CIP teslim şekilleriyle) yansıdığının somut bir kanıtıdır.

4. Hazar Geçişli Rota ve Teslimat Sürelerindeki Öngörülemezlik

Orta Koridor'a yönelen bu zorunlu kayma, sadece maliyetleri artırmakla kalmamış, tedarik zincirindeki teslimat vadelerini de ciddi şekilde uzatmıştır. Hazar Denizi'ndeki liman yoğunlukları, hava muhalefetine bağlı olarak Ro-Ro seferlerinin aksaması ve gümrük süreçlerindeki bürokratik darboğazlar, Türkiye'den Türkmenistan'a yapılan sevkiyatların varış sürelerini öngörülemez hale getirmektedir. Normal şartlarda çok daha kısa sürede tamamlanabilecek lojistik süreçlerin 20-30 güne kadar uzayabilmesi, şantiyelerdeki duraksama riskini en aza indirmek adına Türkmen ithalatçıları sipariş stratejilerini değiştirmeye zorlamıştır. Verilerdeki dönemsel tonaj dalgalanmaları ve ani sipariş yoğunlaşmaları, firmaların anlık ihtiyaçlara göre değil, teslimat sürelerindeki gecikmeleri tolere edebilmek amacıyla tek seferde daha büyük montanlı veya erken vadeli "güvenli stok" siparişleri verdiğini; projenin ilerleme hızına göre lojistik riskleri önceden satın aldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 11: Ürün Bazlı Türkiye'nin Türkmenistan'a 72. Fasıllık Demir Çelik Ürünleri İhracatı

		2023		2024		2025	
		TON	000 USD	TON	000 USD	TON	000 USD
72	Demir ve çelik (Genel)	18.050	22.020	17.146	16.741	15.963	17.465
721420	Demir/alaşımsız çelik çubuklar (nervürlü vb.)	5.597	3.235	8.754	5.669	4.843	2.907
721049	Demir/alaşımsız çelik yassı hadde ürünleri (geniş)	998	1.330	642	1.012	1.718	2.086
722699	Diğer alaşımlı çelik yassı hadde ürünleri	468	866	435	936	357	1.239
721070	Demir/alaşımsız çelik yassı ürünler (boyalı/kaplamalı)	196	263	53	99	1.203	1.233
721661	Demir/alaşımsız çelik köşebent ve şekilli profiller	703	930	303	448	947	1.165

721912	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (sıcak haddelenmiş)	534	1.300	51	200	282	780
721934	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (soğuk haddelenmiş)	134	315	110	292	317	668
721610	Demir/alaşımsız çelik U, I veya H profiller	107	132	104	93	695	622
721922	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (diğer genişlik)	204	493	90	220	279	610
721230	Demir/alaşımsız çelik yassı hadde (çinko kaplama)	90	112	81	113	509	577
721933	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (soğuk, belirli kalınlık)	266	751	194	493	275	561
721913	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (sıcak, ince)	293	729	59	221	216	536
721650	Demir/alaşımsız çelik diğer profiller	225	211	185	170	612	452
721921	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (kalın levha)	300	346	88	431	684	443
721633	Demir/alaşımsız çelik H profiller	635	640	378	339	504	394
721621	Demir/alaşımsız çelik L profiller	198	314	129	187	172	273
721011	Demir/alaşımsız çelik yassı hadde (kalay kaplama)	-	-	-	-	73	223
720851	Demir/alaşımsız çelik kalın yassı hadde levhalar	2.308	2.394	549	506	248	192
721691	Demir/alaşımsız çelik sacdan işlenmiş profiller	202	350	70	146	110	176
721932	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (soğuk, orta kalınlık)	62	172	64	175	76	173
721631	Demir/alaşımsız çelik U profiller	126	122	228	168	191	167
722592	Diğer alaşımlı çelik yassı hadde (çinko kaplama)	-	-	-	-	228	162
721640	Demir/alaşımsız çelik L ve T profiller	47	49	142	107	164	122
721699	Demir/alaşımsız çelik diğer şekilli profiller	29	32	40	153	34	107
721923	Paslanmaz çelik yassı hadde ürünleri (rulo, sıcak)	147	377	53	144	83	107

Tablo 12: Ürün Bazlı Türkiye'nin Türkmenistan'a 73. Fasıll Demir Çelikten Eşya İhracatı

		2023		2024		2025	
		TON	000 USD	TON	000 USD	TON	000 USD
73	Demir veya çelikten eşyalar (Genel)	0	121.147	0	116.498	0	156.620
730890	Demir/çelik inşaat ve aksamı (diğer yapı elemanları)	21.157	49.905	14.972	35.353	30.149	66.436
732690	Demir/çelikten diğer eşyalar (başka yerde belirtilmeyen)	1.956	7.304	3.010	10.138	3.756	12.383
730539	Demir/çelik büyük borular (kaynaklı, yuvarlak kesitli)	9.753	11.420	1.255	1.326	12.546	10.514

730630	Demir/çelik boru ve içi boş profiller (kaynaklı, dairesel)	7.988	7.944	5.939	5.456	7.404	6.218
730900	Demir/çelik depolar, sarnıçlar ve tanklar (>300 litre)	256	934	377	1.262	2.982	6.054
730820	Demir/çelik kuleler ve kafes direkleri	927	2.091	21.362	29.679	3.863	5.848
730830	Demir/çelik kapılar, pencereler ve kasaları	1.098	3.614	730	2.914	1.145	4.496
730840	Demir/çelik iskele, kalıp ve iksa donanımları	1.098	2.977	1.809	3.743	2.310	4.106
730690	Demir/çelik diğer kaynaklı boru ve içi boş profiller	1.666	2.068	285	363	2.046	3.482
732111	Demir/çelik gaz yakıtlı pişirme cihazları ve ısıtıcılar	306	1.263	544	1.720	790	2.698
731815	Demir/çelik yivli vidalar ve cıvatalar	493	1.407	551	1.591	809	2.597
730419	Demir/çelik dikişsiz hat boruları (petrol/gaz hatları için)	80	179	280	356	1.900	2.583
730661	Demir/çelik boru ve kare/dikdörtgen profiller (kaynaklı)	3.514	3.598	2.189	1.831	2.887	2.408
730799	Demir/çelik diğer boru bağlantı parçaları (fittings)	495	1.562	226	736	289	1.889
730490	Demir/çelik dikişsiz boru ve diğer içi boş profiller	81	120	264	256	1.299	1.683
730810	Demir/çelik köprüler ve köprü aksamı	118	558	786	1.344	587	1.425
730791	Demir/çelik boru flanşları (döküm olmayan)	129	476	124	649	250	1.150
731100	Demir/çelik sıkıştırılmış/sıvılaştırılmış gaz tüpleri	282	1.094	113	507	117	1.145
731819	Demir/çelik diğer yivli vidalı eşyalar	264	803	252	832	368	1.028
730423	Demir/çelik dikişsiz sondaj boruları (petrol/gaz için)	-	-	-	1	203	1.017
732399	Demir/çelik diğer mutfak ve ev eşyaları	375	994	392	1.014	349	990
730640	Paslanmaz çelik boru ve profiller (kaynaklı, dairesel)	105	235	94	197	439	946
730439	Demir/çelik diğer dikişsiz borular (dairese kesitli)	17	53	418	838	386	893
732219	Demir/çelik merkezi ısıtma radyatörleri (elektrikli olmayan)	893	1.663	924	1.427	547	848

5. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

5.1. Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Türkmenistan’da demir ve çelik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin bağlı olduğu özel bir meslek birliği veya sivil toplum kuruluşu bulunmamaktadır. Ancak sektör farkı gözetmeksizin, firmalar dilerlerse resmi bir kurum statüsündeki Türkmenistan Sanayiciler ve Girişimciler Birliği’ne

üye olabilmektedir. Üyelik zorunlu olmamakla birlikte, Birliğin yaklaşık 30.000 kayıtlı üyesi bulunmaktadır.

Ülkede ithalatçı firmalara ilişkin açık bir veri tabanı bulunmamakta, ancak www.trade.com.tm adresinden bazı Türkmen firmaların iletişim bilgilerine ve faaliyet alanlarına ulaşılabilmektedir. Söz konusu web sitesi, firmaları sektörel olarak sınıflandırmakta olup Türkçe dil seçeneği de sunmaktadır.

Türkmenistan demir çelik pazarı, devlet kontrolünün ağırlıkta olduğu, ancak son yıllarda ithal ikamesini artırmak amacıyla özel sektör hamlelerinin de desteklendiği karma ve oligopol bir yapıya sahiptir. Ülkenin zengin doğalgaz ve petrol rezervlerine dayalı enerji altyapı yatırımları ile yeni kurulan akıllı şehir projeleri ve Aşgabat merkezli üstyapı dönüşümleri, pazardaki çelik talebinin ana motorunu oluşturmaktadır. İç üretim kapasitesi sınırlı olduğu için pazar, başta yüksek basınçlı enerji boru hatları ve nitelikli yapısal çelik olmak üzere büyük ölçüde ithalata bağımlıdır. Bu bağımlılığı azaltmak isteyen Türkmen hükümeti, kamu özel ortaklığı modelleriyle yerli tesis yatırımlarını teşvik etmekte ve yerli üreticilere korumacı politikalar uygulamaktadır.

Pazarda faaliyet gösteren yerli aktörler ve sanayi tesisleri incelendiğinde, kamu ve özel sektör bazında belirli yapılar öne çıkmaktadır. Ahal vilayetinin Gökdepe ilçesinde yer alan ve Türkmendemirönümleri adıyla bilinen Türkmen Demir Ürünleri Devlet Fabrikası, ülke ağır sanayiinin ve demir çelik üretiminin amiral gemisi konumundadır. Yıllık yaklaşık yüz altmış bin ton hurda demir işleme ve inşaat demiri ile belirli profilleri üretme kapasitesine sahip olan bu fabrika, iç piyasadaki kamu projelerinin temel uzun mamul tedarikçisidir. Özel sektör tarafında ise Türkmenistan Sanayiciler ve Girişimciler Birliği üyesi olan Eýýam şirketi, endüstriyel metal işleme, yangın kapıları ve yapısal çelik elemanları segmentinde pazar lideridir. Bunun yanı sıra Demir Degirmen gibi sanayi odaklı özel teşebbüsler ile hammaddeyi dışarıdan ithal ederek dairesel boru ve profil üreten yeni nesil küçük ve orta ölçekli tesisler de pazardaki yerel üretim payını artırmaya çalışmaktadır.

Türkmenistan çelik endüstrisinin en büyük yapısal sorunu, ülkede yerli cevher işleme yeteneğine sahip entegre bir çelik tesisinin bulunmamasıdır. İç üretim büyük oranda yerel ve ithal hurda metalin elektrik ark fırınlarında eritilmesine dayandığı için ülke; yassı hadde saclar, dikişsiz yüksek basınç boruları ve nitelikli alaşımlı çeliklerde tamamen dışa bağımlı kalmaktadır. Rusya, Kazakistan ve Özbekistan pazara hammadde ile standart boru tedarik ederken; Türkiye, mühendislik gerektiren yapısal çelik aksam, köprüler, kuleler ve işlenmiş inşaat parçaları gibi katma değeri yüksek ürün grubunda pazarın en stratejik ithalat ortaklarından biri olarak öne çıkmaktadır.

Pazarın gelecekteki yapısını şekillendiren en önemli unsur, ülkenin genişleyen enerji nakil hatları ve uluslararası doğalgaz boru hattı projeleridir. Bu projelerin yarattığı devasa çelik boru talebi, ülkede yerli boru imalat sanayiinin kurulmasını ve geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Don Volga Kanalındaki fiziki kısıtlamalar ile İran güzergahındaki yaptırım koridorlarının yarattığı lojistik darboğazlar sebebiyle Türkmenistan, taşınması ağır olan ham çelik ithal etmek yerine, yarı işlenmiş profil ithal edip içeride nihai ürüne dönüştürme veya doğrudan Türkiye gibi güvenilir pazarlardan katma değeri yüksek bitmiş çelik yapı malzemesi satın alma eğilimini hızlandırmıştır.

5.2.Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Türkmenistan, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi değildir. Ülkede bürokratik işlemlerin fazlalığı ve çeşitli idari prosedürler, dış ticaret süreçlerinde zaman zaman yavaşlamalara yol açabilmektedir. Ayrıca, ülkede konvertibl döviz erişimde zorluklar yaşanabilmektedir. Bu nedenle, Türkmenistan ile ticari ilişki kurmayı planlayan firmaların, işlem öncesinde kapsamlı bir piyasa araştırması yapmaları önem arz etmektedir.

Ülkede dış ticaret işlemlerinde aranılan belgeler ve izlenmesi gereken prosedürler hakkında güncel bilgilere, ilgili kamu kurumlarınca yönetilen <https://infotrade.gov.tm> adresinden ulaşılabilmektedir. Prosedürler bölümünden ithalat başlığı altında metal ürünler sekmesinde demir çelik ithalatındaki tüm gereklilikler hakkında bilgi ve belge örnekleri yer almaktadır.

Türkmenistan dış ticaretinde merkezi bir rol oynayan kurum ise Türkmenistan Devlet Emtia ve Hammadde Borsasıdır (www.exchange.gov.tm). Ülkeye yapılacak her türlü ithalat ve ihracat işleminin borsaya tescil edilmesi ve gerekli belgelerin sunulması zorunludur.

Türkmenistan'a İhracat Yapacak Firmaların Tescili: Türkmenistan'a ihracat gerçekleştirmek isteyen firmaların, gerekli belgeleri sunarak Borsa'ya tescil yaptırmaları gerekmektedir. Tescil için 310 ABD doları tutarında harç ödenmekte olup, bu tescil her yıl yenilenmektedir. Firma bilgilerinde değişiklik olması durumunda (ortaklık yapısı, adres vb.) güncel belgelerin sunulması gerekmektedir.

İthalat ve İhracat Sözleşmelerinin Tescili: Türkmenistan'a yapılacak her ithalat işleminden önce, ithalatçı ile ihracatçı arasında yapılan sözleşmenin Borsa'ya tescil edilmesi zorunludur. Borsa tarafından onaylanıp mühürlenmiş sözleşme, gümrük işlemleri sırasında ibraz edilmelidir. Bu şartın yerine getirilmemesi durumunda, gümrükte ithalat işlemi yapılamamaktadır.

Türkmenistan'da dış ticaret işlemlerinde peşin veya akreditifli ödeme yöntemlerinin tercih edilmesi tavsiye edilmektedir. Akreditif kullanımı, hem ödeme güvenliğini sağlamakta hem de döviz transferinde yaşanabilecek gecikme veya risklerin azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

5.3.Gümrük Vergileri

Türkmenistan'da gümrük işlemlerini Türkmenistan Devlet Gümrük Kurumu yürütmektedir. Kurumun www.customs.gov.tm web sitesi bulunmakta olup gümrük iş ve işlemleri ile ilgili bilgiler ile gümrük vergileri ve buna bağlı diğer giderlere ilişkin bilgiler bu sayfada yer almaktadır.

Genel olarak ülkede üretilmeyen ürünlerin ithalatında düşük gümrük vergileri (% 2-3) uygulanmaktadır. Diğer taraftan, yerli üretimi korumak ve gelişmesini sağlamak amacıyla, korumacılık politikalarına önem verilerek, yerli üretilebilen ürünlerin benzerlerinin ithalatında ise yüksek gümrük vergileri uygulanmaktadır. İthalatta uygulanan gümrük vergilerine <https://customs.gov.tm/en/customs-info/customs-fees/duties> web adresinden ulaşabilmektedir. Listede yer alan ürünlerde uygulanan gümrük vergileri karşısında gösterilmekte, listede yer almayan ürünler için ise ithalatı yapan firma ise %0,2, şahıs ise %2 oranında gümrük vergisi alınmaktadır. Raporumuzun kapsamında yer alan ürünlerden bahsi geçen listede yer alan ürünlere aşağıda yer verilmiştir. Ayrıca, tüm ürünlerde borsa kaydı için sözleşmenin %0,2'si oranında ve ürünün niteliğine göre sağlık sertifikası ve gerekli analizler için ayrıca ücret alınmaktadır.

Bahse konu web adresindeki listelerin incelenmesinden görüleceği üzere Türkmenistan'a ithalatta:

73218190 tarife pozisyonundaki boiler için %15, 7323 pozisyonundaki ısıtıcılar için %50, 7210 ve 7308 pozisyonlarındaki metal bloklar için %10, 7308 pozisyonundaki yangın koruyucu için %10 ve yangın kapıları için %5 gümrük vergisi uygulanmakta, diğerlerinde yukarıda belirtilen yöntemle ithalatı yapan firma bazlı olarak %0,2 veya %2 şeklinde belirlenmektedir.

Türkmenistan'dan ihracatta ise 7301-7 pozisyonlarındaki yangın koruyucular için 100 \$/ton, 7311 pozisyonundaki likit gaz tankı için ise 20 \$/ton vergi uygulanmaktadır.

5.4. İç Vergiler

Türkmenistan Vergi Kanununun 172. maddesinde, kazanç üzerinden alınan vergilerin oranları belirtilmektedir. Buna göre, Türkmenistan'da Gelir Vergilerinin oranları aşağıdaki gibidir:

- Türkmenistan tescilli tüzel kişiler için : % 8, bunun yanında gelir vergisi üzerinden her çeyrekte % 3 Tarım Geliştirme Vergisi, % 0,5 Şehir Geliştirme Vergisi ve yılda bir kez % 1 Şehir Geliştirme Vergisi olmak üzere vergilendiriliyor.
- Tarım üreticileri tamamen vergiden muaf
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerden alınan vergi: %2
- Diğer Tüzel Kişiler için (yabancı firmalar) : % 20
- Ortaklık Geliri ve diğer tüzel kişilere ortak olarak katılmaktan kazanılan diğer kaynaklardan elde edilen gelirlerden % 15

Türkmenistan'da Katma Değer Vergisi (KDV) % 15 dir ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) yoktur.

5.5. Sektördeki Önemli Fuarlar ve Tarihleri

Türkmenistan'da uygulanan katı vize rejimi nedeniyle, firmalarımızın ülkeye giriş yaparak doğrudan pazar araştırması gerçekleştirmeleri bazı zorluklar içermektedir. Bu nedenle, pazara yeni girmek isteyen firmalarımızın öncelikle yerel danışmanlık veya ticaret şirketleri aracılığıyla pazar araştırması yaptırmaları, süreçlerin daha verimli yürütülmesini sağlayacaktır. Yerel firmalarla iş birliği yapılması, hem tüketici alışkanlıklarının hem de dağıtım kanallarının daha doğru analiz edilmesine katkı sunmaktadır.

Bununla birlikte, Türkmenistan'da düzenlenen uluslararası fuarlara katılım, vize temininde kolaylık sağlayan etkili bir yöntemdir. Ülkedeki fuar takvimi ve sektörel etkinlikler hakkında güncel bilgilere Türkmenistan Sanayi ve Ticaret Odası'nın resmî internet sitesi (www.cci.gov.tm) üzerinden ulaşılabilir. Her ne kadar demir çelik sektörüne özel bir ihtisas fuarı bulunmasa da, her yıl Kasım ayında Aşgabat'ta düzenlenen İnşaat, Sanayi ve Enerji Fuarı bu yıl 3-5 Kasım 2026 tarihlerinde yapılacaktır. Fuar hakkında detaylı bilgilere <https://ciet-turkmenistan.com/en> web sayfasından ulaşılabilir olup fuara katılım için, fuarın yurt dışı bağlantısını organize eden Net Organization (Sofuar Group) firması ile temas kurulabilir.

Ayrıca, Aşgabat'ta her yıl düzenlenen Türk İhraç Ürünleri Fuarı, Türk firmalarımız için Türkmenistan pazarına girişte en uygun platformlardan biridir. Bu fuarda gıda ve içecek ürünlerinden inşaat malzemelerine, ev tekstilinden kozmetik ve kimyaya kadar birçok ürün grubu sergilenmektedir. Fuara katılım, firmalarımıza marka bilinirliğini artırma, distribütör bulma ve potansiyel ithalatçılarla doğrudan temas kurma imkânı sağlamaktadır. Meridyen Fuarcılık tarafından organize edilen bu etkinliğin Türk firmaları açısından, hem Türkmenistan pazarına açılmak hem de mevcut ticaret hacimlerini artırmak için bu fuar önemli bir fırsat niteliğindedir.

5.6. Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Türkmenistan kamu kurum ve kuruluşları ihale ilanlarını kendi web sayfalarında yayınlamaktadırlar. İhale duyuruları Türkmenistan'da yayın yapan başta Business Türkmenistan (<https://business.com.tm/info/tenders>) ve Türkmen Portal (<https://turkmenportal.com/tr/catalog/ihaleler>) gibi dijital platformlardan takip edilebilmektedir. Ayrıca, ülkede uluslararası ihalelere ilişkin önemli ihale duyuruları Müşavirliğimizce DTYBS sistemi üzerinden ilgili firmalara ulaştırılmaktadır.

5.7. Ürün Güvenliği Denetimi

Demir çelik ürünlerinin ithalatında Türkmenstandartları Kurumu tarafından standart denetimleri yapılmaktadır. Her bir seviyatta numune alınarak testler yapılmakta ve uygun bulunması halinde ithalatına izin verilmektedir.

Denetimlerde kullanılan standartların BDT standartlarına yakın olduğu anlaşılmaktadır.

5.8. Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Türkmenistan Ticaret Faaliyetleri Kanunu uyarınca, Türkmenistan mevzuatının belirlediği şartları karşılayan uygun kalitedeki ürünler iç pazarda satılabilir. İç piyasada dolaşan ürünlerin aşağıdaki bilgileri içeren bir etikete sahip olması gerekir. Bu bilgiler; ürünün menşe ülkesinin adı, üreticinin yasal adresi ve ticari markası, ürünün adı, ürünün bileşimi, gıda ürünü ise ilave olarak besin değeri, genetiği değiştirilmiş organizmaların (GDO'lar) yokluğuna ilişkin bilgiler, üretim tarihi, raf ömrü, son tüketim tarihi.

Yukarıdaki bilgiler, Türkmençe ve Rusça ve (veya) İngilizce dilinde ve ayrıca diğer dillerde de üreticinin takdirine bağlı olarak etiketlerin üzerinde yer almalıdır.

Demir çelik ürünlerinin çoğunluğu perakende sektör yerine projelerde kullanıldığından yukarıdaki genel etiketleme kuralları yerine ilgili projenin gereklilikleri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

5.9. Dağıtım Kanalları

Ülkemizden Türkmenistan'a demir çelik ürünlerinin ithalatını yapan Türkmen firmaların incelenmesinden, ithalatın belirli bir kanal üzerinden gitmediği, farklı şahıs şirketleri veya limited şirketler tarafından ithalatın yapıldığı, sektör dışı inşaat şirketlerinin dahi aracılık edebildiği görülmektedir. Demir çelik ürünlerinin çoğunluğu projeyi yürüten yerli, Türk veya yabancı firma tarafından doğrudan Türkiye'den tedarik edilebildiği gibi aracılar vasıtasıyla da alabilmektedir. Bazı Türkmen şahıs ve firmaların ülkemizde firmalarının olduğu ve kendi depolarının bulunduğu, ürün tedarikinde bu kanalı kullandığı da bilinmektedir.

Ulaştırma yönüyle bakıldığında, Türkmenistan konumu gereği eskiden olduğu gibi bugün de Orta Asya'da önemli bir geçiş güzergahıdır. Türkiye'den karayoluyla yola çıkan araçlar İran üzerinden Türkmenistan'a gelmekte, oradan Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan'a ve hatta Kazakistan'ın güney ve doğu bölgelerine gidebilmektedir. Bunun yanında bu araçlar Azerbaycan'daki Bakü limanı aracılığıyla denizyoluyla Türkmenbaş limanı üzerinden de gelebilmektedir. Bunlar yanında demiryoluyla Kars, Tiflis, Bakü güzergahı üzerinden vagonlar Hazar Geçişiyle Türkmenbaş limanına veya İran üzerinden Etrek sınır Kapısından demiryoluyla Türkmenistan'a gelebilme imkanına sahiptir. Bu manada ülke lojistik yönden çok önemli bir geçiş güzergahı üzerinde bulunmaktadır. 2018 yılında yenilenen Türkmenbaş limanı, kapasitesi ve imkanları dolayısıyla büyük bir potansiyele sahiptir ve her geçen gün işlem hacmi artmaktadır.

Karayoluyla veya denizyoluyla ülkeye gelen araçlar giriş işlemlerinin tamamlanmasından sonra iç gümrüklere sevk edilerek işlemleri buralardaki gümrük idarelerinde yapılmaktadır. Bunun yanında izin verilen firmaların depolarında da gümrük işlemleri yapılabilmektedir.

Öte yandan, Don-Volga Kanalı'ndaki fiziki geçiş kısıtlamaları, artan küresel navlun maliyetleri ve İran üzerindeki ABD yaptırımlarının yarattığı jeopolitik baskılar, demir-çelik gibi ağır ve hacimli yüklerde lojistik maliyetleri katlamış ve güzergahları kısıtlamıştır.

ABD (OFAC) yaptırımları nedeniyle, Türkmenistan'da özellikle kamu eliyle yürütülen stratejik altyapı, enerji ve inşaat projelerinde kullanılan malzemelerin İran üzerinden transit taşınması kesin olarak yasaklanmıştır. Yaptırım riski ve finansal blokajlardan kaçınmak isteyen Türkmen devlet kurumları ve yüklenici firmalar, projelerde kullanılacak demir-çelik ürünlerinin sevkiyatında İran rotasını tamamen devre dışı bırakmışlardır. Bu durum, sevkiyatları doğrudan daha maliyetli ve çok modlu olan "Hazar Geçişli Orta Koridor" (Gürcistan - Azerbaycan - Hazar Ro-Ro/Demiryolu) güzergahına zorunlu olarak kaydırmıştır.

Hem Kuzey Koridoru'ndaki (Don-Volga Kanalı) nehir-deniz tipi gemilerin tonaj kapasitelerinin düşmesi hem de Güney Koridoru'ndaki (İran) yaptırım engeli, Türkmenistan demir-çelik ithalatını Orta Koridor'un kara ve demiryolu hatlarına sıkıştırmıştır.

Orta Koridor'a yönelen bu zorunlu kayma, sadece maliyetleri artırmakla kalmamış, tedarik zincirindeki teslimat vadelerini (lead time) de ciddi şekilde uzatmıştır. Hazar Denizi'ndeki liman yoğunlukları, hava muhalefetine bağlı olarak Ro-Ro seferlerinin aksaması ve gümrük süreçlerindeki bürokratik darboğazlar, Türkiye'den Türkmenistan'a yapılan sevkiyatların varış sürelerini öngörülemez hale getirmektedir.

Özetle; Türkmenistan pazarı, hem Rusya iç su yollarındaki fiziki kısıtlamalar hem de İran üzerindeki katı Amerikan yaptırımları nedeniyle iki taraftan lojistik kısıkaca alınmıştır. Bu durum, Türkiye'den yapılan ithalatta Orta Koridor'un yüksek maliyetlerini kaldıracabilecek "az tonaj - yüksek katma değer - yaptırımsız güzergah" stratejisini mecburi kılmıştır.

5.10. E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Türkmenistan'da elektronik ticaret (e-ticaret) sektörü gelişme sürecindedir. Ülkenin ekonomik yapısı, internet altyapısının düzeyi ve tüketici davranışları bu alandaki büyüme hızını belirleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Son yıllarda internet kullanımında artış gözlenirse de, erişim imkânları ve bağlantı hızları hâlen uluslararası ortalamaların gerisindedir. Özellikle kırsal bölgelerde internet altyapısının yetersizliği, e-ticaret faaliyetlerinin yaygınlaşmasını sınırlandırmaktadır.

Türkmenistan'da e-ticaret, henüz geleneksel ticaretten ayrı bir alan olarak görülmemekte ve bu sektöre özgü yasal düzenlemeler bulunmamaktadır. Tüketiciler ağırlıklı olarak alışverişlerini fiziksel mağazalar ve pazar yerlerinden gerçekleştirmekte, çevrimiçi alışverişe yönelik alışkanlıklar sınırlı kalmaktadır.

Ülkede faaliyet gösteren yerel e-ticaret platformlarının sayısı az olup, bunlar çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından yönetilmektedir. Söz konusu platformlar genellikle gıda, giyim ve elektronik ürün gruplarında satış yapmaktadır. Yapı malzemeleri alanında öne çıkan platformların bilgileri aşağıda yer almaktadır. Uluslararası e-ticaret platformları (örneğin Amazon, eBay, Alibaba gibi) Türkmenistan pazarında aktif değildir.

100 HARYT <https://100haryt.com.tm>

BEDEW <http://bedew.com.tm>

TİMAR-mebel aksesuarlary <https://timar.com.tm>

Dijital ödeme sistemlerinin yeterince gelişmemiş olması da sektörün önündeki başlıca engellerden biridir. Online alışverişlerde ödemeler çoğunlukla teslimat sırasında nakit olarak ya da kredi kartı özelliği bulunmayan banka kartlarıyla yapılmaktadır.

Sonuç olarak, Türkmenistan’da e-ticaret sektörü henüz erken gelişim aşamasındadır. Ancak genç nüfusun dijital teknolojilere olan ilgisi ve internet erişiminin kademeli olarak artması, sektörde geleceğe yönelik önemli bir potansiyele işaret etmektedir. Bu çerçevede, e-ticaret mevzuatının oluşturulması, güvenli ödeme altyapısının geliştirilmesi ve lojistik hizmetlerinin iyileştirilmesi yönünde atılacak adımlar büyük önem taşımaktadır.

Türkiye ile yapılacak iş birlikleri, özellikle dijital altyapı, ödeme sistemleri ve platform yönetimi konularında Türkmenistan’ın e-ticaret ekosisteminin gelişmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca Türk e-ticaret platformlarının Türkmenistan pazarına girişi veya yerel girişimlerle ortaklık kurması, sektörün büyümesini hızlandırabilecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Türkmenistan demir çelik pazarı, ülkenin geniş çaplı altyapı, sanayi ve kentsel dönüşüm yatırımları doğrultusunda Türk ihracatçıları için çok önemli fırsatlar barındırmaktadır. Ülkedeki en büyük pazar potansiyeli, enerji nakil hatları, doğalgaz boru hattı projeleri ve petrokimya tesislerinin inşasına bağlı olarak ortaya çıkan nitelikli mühendislik ürünleridir. Türkmenistan’da yerli entegre çelik tesisinin bulunmaması, yüksek basınçlı dikişsiz borular, sondaj boruları ve özel alaşımlı çelik saclar gibi teknolojik üretim gerektiren kalemlerde dışa bağımlılığı mutlak kılmaktadır. Bu durum, teknik yeterliliği ve uluslararası sertifikaları yüksek olan Türk üreticilerin, Rusya ve Kazakistan gibi geleneksel tedarikçilerin önüne geçerek kamu projelerinde bir adım öne çıkmasını sağlamaktadır.

İkinci büyük fırsat alanı, Türkmenistan’ın son yıllarda hız kazandırdığı Arkadağ Şehri gibi akıllı kent projeleri ve Aşkabat merkezli lüks konut ile kamu binası yatırımlarıdır. Bu modern üstyapı projelerinde standart inşaat demirinden ziyade, estetik, dayanıklılık ve mühendislik çözümleri sunan hazır çelik konstrüksiyon yapı elemanları, köprü aksamaları, kaplamalı yassı ürünler ve şekilli profiller tercih edilmektedir. Türk ihracatçılarının şantiyede doğrudan kuruluma hazır, katma değerli ve işlenmiş ürün tedarik edebilme kabiliyeti, Türkmen pazarında Türkiye’yi sadece bir hammadde tedarikçisi değil, aynı zamanda stratejik bir çözüm ortağı konumuna yükseltmektedir.

Lojistik ve jeopolitik konjonktür, Türk firmalarına rakipleri karşısında dönemsel ama yapısal avantajlar sunmaktadır. Don Volga Kanalı ndaki kısıtlamalar ve İran güzergahındaki uluslararası yaptırım engelleri, Türkmen devletini ve müteahhitlik firmalarını kamu ihalelerinde daha güvenli bir koridor olan Hazar Geçişli Orta Koridor u kullanmaya zorlamaktadır. Bu durum, Türkiye nin coğrafi yakınlığı ve Hazar Denizi üzerinden kurulan Ro Ro ile demiryolu bağlantılarındaki operasyonel tecrübesi sayesinde, Türk mallarının tedarik güvenliğini artırmaktadır. Yaptırım riski taşımayan ve batılı finansman kuruluşları tarafından onaylanan lojistik rotalara sahip olmak, Türk ihracatçılarının pazardaki kalıcılığını ve payını pekiştiren en önemli unsurlardan biridir.

Türkmenistan ın yerli üretimi ikame etme politikası da Türk yatırımcı ve ihracatçıları için yeni nesil bir iş birliği kapısı aralamaktadır. Ülke yönetimi, hammadde ithal edip içeride boru ve profil üretimi yapacak yerli tesis yatırımlarını teşvik etmektedir. Bu noktada Türk firmaları, Türkmenistan Sanayiciler ve Girişimciler Birliği üyesi özel şirketler ile ortaklıklar kurarak ülkeye makine, teknoloji hatları, kalıp ve endüstriyel aksam ihraç edebilirler. Yerli üretime teknoloji ve yarı mamul tedarik eden bir pozisyon almak, gümrüklerdeki korumacı vergi duvarlarını aşmanın ve iç piyasada kalıcı bir pazar payı edinmenin en sürdürülebilir yoludur.

Son olarak, Türkmenistan da uzun yıllardır çok güçlü bir ticari imaja ve networke sahip olan Türk müteahhitlik firmalarının varlığı, demir çelik ihracatçılarımız için hazır bir pazar avantajı yaratmaktadır. Ülkedeki büyük ölçekli altyapı ve üstyapı projelerinin önemli bir kısmını üstlenen bu ana yüklenici Türk firmaları, malzeme tedarikinde lojistik entegrasyonu, dil avantajını ve güven ilişkisini gözeterek Türkiye deki üreticilerle çalışmayı öncelikli kılmaktadır. İhracatçılarımızın bu güçlü müteahhitlik ağı ile koordineli hareket etmesi, Türkmenistan pazarındaki yeni proje ve

ihalelerden erkenden haberdar olmayı ve pazar dinamiklerine hızla uyum sağlamayı kolaylaştırmaktadır.

Ayrıca, Türkmenistan’da düzenlenen fuarlar, firmalarımıza pazar araştırması yapma ve yerel iş çevreleriyle doğrudan temas kurma fırsatı sunmaktadır. Özellikle her yıl düzenlenen Türk İhraç Ürünleri Fuarı gibi etkinlikler, Türk ihracatçıların ürünlerini tanıtmak ve yeni iş bağlantıları kurmak açısından önemli bir platform oluşturmaktadır.

7. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler

Türkmenistan pazarında karşılaşılabilecek başlıca zorluklar; lojistik maliyetler, döviz transfer kısıtlamaları, gümrük prosedürlerinin karmaşıklığı ve ticari anlaşmazlıklarda hukuki altyapının yetersizliğidir.

Türkmenistan pazarında faaliyet göstermek isteyen Türk firmalarının karşılaşılabileceği çeşitli ekonomik, bürokratik ve lojistik zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar, hem ticari işlemlerin maliyetini artırmakta hem de ihracat süreçlerinin öngörülebilirliğini azaltmaktadır.

Türkmenistan’ın döviz kuru politikası ve konvertibl dövizde erişimde yaşanan güçlükler de ihracatçıları açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. Ülkenin döviz gelirlerinin büyük ölçüde doğalgaz ihracatına bağlı olması, enerji fiyatlarındaki dalgalanmaların devletin döviz rezervlerini etkilemesine neden olmaktadır. Bu durum, ithalatçı firmaların ödeme kabiliyetini sınırlayarak, Türk ihracatçıları açısından tahsilat riskini artırmaktadır.

İthalat işlemleri sırasında karşılaşılan bürokratik prosedürler ve karmaşık yasal süreçler de ihracatın önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. İthalat sözleşmelerinin Türkmenistan Devlet Emtia Borsası’na tescil ettirilmesi zorunluluğu ve gümrük işlemlerinin uzun sürebilmesi, zaman kaybına ve maliyet artışına yol açmaktadır.

Lojistik açıdan da çeşitli zorluklar mevcuttur. Türkiye ile Türkmenistan arasındaki uzaklık ve karayolu taşımacılığına bağımlılık, özellikle ambalajlı ürünlerde navlun maliyetlerini yükseltmektedir. Ayrıca, ülke içi dağıtım altyapısının sınırlı olması, ürünlerin nihai tüketiciye ulaşmasında gecikmelere ve ek maliyetlere neden olabilmektedir.

Türkmenistan’da e-ticaret altyapısının henüz yeterince gelişmemiş olması, dijital satış kanallarının etkin kullanımını kısıtlamaktadır. İnternet erişiminin sınırlı, online ödeme sistemlerinin ise yaygın olmaması, firmalarımızın dijital pazarlama ve çevrim içi satış stratejilerini hayata geçirmesini güçleştirmektedir.

Buna ek olarak, Türkmenistan’da uygulanan sıkı vize rejimi, firmalarımızın pazarı yerinde incelemesini, iş bağlantıları kurmasını ve satış sonrası hizmetleri yürütmesini zorlaştırmaktadır. Aynı şekilde, ürün bedellerinin transferinde yaşanan güçlükler ve bankacılık sistemindeki kısıtlamalar da ödeme süreçlerinde aksamalara neden olabilmektedir.

Pazarla ilgili güncel ve ayrıntılı veri eksikliği, ihracatçılarımızın tüketici tercihlerini, talep yapısını ve sektörel trendleri doğru analiz etmesini zorlaştırmaktadır. Bu da stratejik planlama süreçlerinde belirsizlik yaratmaktadır. Ayrıca, yerel distribütörlerle iş birliği yapılması pazar erişimini kolaylaştırır da, bu firmaların güvenilirliği ve operasyonel kapasitesi konusundaki belirsizlikler iş birliği süreçlerinde risk oluşturabilmektedir.

8. İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Yerel Distribütörlerle İş Birliği Kurulması: Türkmenistan pazarında güvenilir yerel distribütörlerle iş birliği yapmak, Türk firmalarının pazar payını artırmaları açısından etkili bir stratejidir. Yerel distribütörler, ürünlerin tanıtımı, satışı ve ülke genelinde dağıtımında önemli rol üstlenmektedir. Uzun vadeli ve güvene dayalı ortaklıklar kurmak, firmalarımızın pazara erişimini kolaylaştıracak ve markaların bilinirliğini güçlendirecektir.

Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetlerinin Güçlendirilmesi: Türk markalarının tanınırlığının artırılması amacıyla Türkmenistan’da tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine daha fazla önem verilmelidir. Fuarlara katılım, reklam kampanyaları, yerel medya ile iş birlikleri, marka görünürlüğünü artıracaktır. Özellikle “Türk İhraç Ürünleri Fuarı” gibi etkinlikler, Türk firmaları için etkili bir tanıtım platformu niteliğindedir.

Rekabetçi Fiyat Politikalarının Uygulanması: Türkmenistan pazarında İran gibi düşük üretim maliyetine sahip ülkelerle rekabet edebilmek için fiyat rekabetçiliği önem taşımaktadır. Üretim süreçlerinde verimliliği artırmak, lojistik maliyetlerini optimize etmek ve uygun fiyat politikaları geliştirmek, Türk ürünlerinin pazarda daha güçlü bir konuma gelmesini sağlayacaktır.

Kalite ve Güvenilirliğin Ön Plana Çıkarılması: Türk ürünlerinin uluslararası standartlara uygunluğu, kalite güvencesi ve güvenilirliği, Türkmenistan pazarında önemli bir rekabet avantajı sunmaktadır. Firmalar, ürün belgeleri ve sertifikasyon süreçlerini ön plana çıkararak kalite vurgusu yapmalı; tüketicilere güven veren bir marka algısı oluşturmalıdır.

E-Ticaret ve Dijital Pazarlama Stratejilerinin Geliştirilmesi: Her ne kadar Türkmenistan’da e-ticaret altyapısı sınırlı olsa da, önümüzdeki dönemde bu alanda büyüme potansiyeli bulunmaktadır. Türk firmaları, dijital kanalları etkin kullanarak marka bilinirliğini artırabilir, sosyal medya ve çevrim içi reklamcılık yoluyla tüketicilere doğrudan ulaşabilir. E-ticaretin gelişmesiyle birlikte bu kanallar ihracatın destekleyici unsuru haline gelecektir.

Yerel Pazarın Dinamiklerinin Analiz Edilmesi: Türkmenistan pazarında başarılı olabilmek için mevcut ve muhtemel alt-üst yapı projelerinin yakından takip edilmeli, dağıtım yapısı ve mevzuat koşulları ayrıntılı biçimde analiz edilmelidir. Pazar araştırmaları ve saha çalışmaları aracılığıyla elde edilecek veriler, ürün çeşitlendirmesi ve fiyatlandırma stratejilerinin şekillendirilmesinde firmalara yol gösterecektir.

Kamu Kurumları ve Yerel İşletmelerle İş Birliği Geliştirilmesi: Türkmenistan’da kamu kurumları ve yerel firmalarla kurulacak iş birlikleri, Türk firmaları açısından kalıcı bir pazar varlığı oluşturabilir. Ortak projelere katılım, kamu ihaleleri ve tedarik anlaşmaları bu iş birliklerinin önemli araçlarıdır. Ayrıca, Türkmenistan’da düzenlenen sektörel fuarlar ve iş forumları, Türk firmaları için hem tanıtım hem de bağlantı kurma açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

9. Genel Değerlendirme

Küresel sanayileşmenin, altyapı kalkınmasının ve imalat sanayisinin omurgasını oluşturan demir çelik sektörü, çarpan etkisi en yüksek ağır sanayi kollarından biri olarak makroekonomik büyümenin en temel göstergelerindendir. Dünya genelinde yıllık bir nokta sekiz milyar tonu aşan ham çelik üretimi, Çin’in arzı domine eden liderliği, Hindistan ve ABD’nin güçlü iç pazar talepleri ile şekillenmektedir. Küresel ticaret korumacılık önlemleri, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması gibi yeşil dönüşüm kriterleri ve enerji maliyetlerindeki oynaklık kısılacı yapısal bir dönüşüm geçirirken, Türkiye küresel ligde ilk on üretici arasındaki güçlü yerini korumaktadır. Türk çelik

sektörü, özellikle ark ocaklı tesis altyapısıyla kazandığı hurda geri dönüşüm uzmanlığı, kaliteli uzun mamul, boru ve profil üretim yetkinliği sayesinde Orta Asya coğrafyası ve Türkmenistan için en kritik, güvenilir ve sürdürülebilir ticari ortaklardan biri konumunda yer almaktadır.

Türkmenistan demir çelik pazarı, ülkenin zengin doğalgaz ve petrol rezervlerine dayalı enerji altyapı yatırımları, akıllı kent projeleri ve Aşgabat merkezli üstyapı dönüşümleri doğrultusunda şekillenen, devlet kontrolünün ağırlıkta olduğu karma ve oligopol bir yapı sergilemektedir. Ülkenin yerli üretim kapasitesi, Ovadandere bölgesinde kurulu olan ve yıllık ortalama yüz altmış bin ton hurda işleme kabiliyetine sahip Türkmendemirönümleri Devlet İşletmesi ile sınırlıdır. Ülkede yerli cevher işleme yeteneğine sahip entegre bir çelik tesisinin bulunmaması ve üretimin büyük oranda elektrik ark fırınlarında hurda eritilmesine dayanması, Türkmenistan'ı yassı hadde saclar, dikişsiz yüksek basınç boruları ve nitelikli alaşımlı çeliklerde tamamen dışa bağımlı kılmaktadır. Her ne kadar yerli üreticiler dünyadaki en düşük elektrik, doğalgaz ve işçilik maliyet avantajlarına sahip olsa da, iç piyasa talebini karşılamadaki yetersizlik ülkeyi net bir ithalatçı konumuna getirmektedir. Bu dış ticaret dengesinde Rusya ve Kazakistan hammadde ve standart boru tedarikinde tarihsel rollerini korurken, Türkiye mühendislik gerektiren yapısal çelik konstrüksiyonlar ve katma değerli nihai ürün grubunda pazarın en stratejik ortağı olarak öne çıkmaktadır.

Dış ticaret istatistikleri ve Türkiye'den gerçekleştirilen ihracat verileri analiz edildiğinde, Türkmenistan pazarında çok net ve radikal bir yapısal dönüşümün yaşandığı gözlenmektedir. Türkiye'nin Türkmenistana yönelik Fasıl 72 kapsamındaki ham ve yarı mamul demir çelik ihracatı, 22 milyon dolar seviyelerinden 17,4 milyon dolara gerileyerek hacimsel bir daralma sergilemiştir. Buna karşılık, Fasıl 73 kapsamındaki işlenmiş demir veya çelikten nihai eşya ihracatı 121 milyon dolardan 156,6 milyon dolara agresif bir büyüme trendi yakalamıştır. Bu çarpıcı tablo, Türkmenistan'ın artık ham malzeme ithal etmek yerine, doğrudan şantiyede kurulumu hazır, katma değeri ve işçiliği yüksek nihai mühendislik ürünlerine yöneldiğini göstermektedir. Özellikle demir çelik inşaat aksamı kalemi tek başına 66,4 milyon dolara ulaşarak toplam ihracatı domine ederken, dikişsiz hat boruları ve sondaj boruları gibi nitelikli kalemlerde sifıra yakın seviyelerden milyon dolarlık bantlara dikey bir yükseliş kaydedilmiştir.

Yaşanan bu yapısal dönüşümün ve ürün sepetindeki mecburi kaymanın arkasında, küresel navlun maliyetlerindeki artışın yanı sıra çok ciddi lojistik ve jeopolitik bariyerler yer almaktadır. Don Volga Kanalındaki fiziki geçiş kısıtlamaları nedeniyle nehir deniz tipi gemilerin tonaj kapasitelerinin düşmesi, Kuzey Koridorunu baskılamıştır. Daha da önemlisi, ABD Hazine Bakanlığına bağlı OFAC tarafından uygulanan ikincil yaptırımlar ve finansal blokaj riskleri nedeniyle, Türkmenistandaki kamu projelerinde ve stratejik altyapı yatırımlarında kullanılacak malzemelerin İran üzerinden transit taşınması kesin olarak yasaklanmıştır. Bu çift taraflı lojistik kıskak, demir çelik gibi ağır ve hacimli yükleri çok daha maliyetli olan Hazar Geçişli Orta Koridora yönlendirmiştir. Orta Koridordaki liman yoğunlukları, hava muhalefeti ve gümrük bürokrasisi teslimat vadelerini uzatarak öngörülemezliği artırmış, bu durum da Türkmen ithalatçıları az tonaj ama yüksek katma değerli ürünleri yaptırımsız güzergahlar üzerinden satın almaya zorlamıştır.

Türkmenistan pazarında ihracatçılarımızı bekleyen çok önemli fırsatlar bulunmakla birlikte, yönetilmesi gereken yapısal tehditler de mevcuttur. Ülkenin uluslararası finansmanlı enerji projeleri, lüks üstyapı yatırımları ve yerli üretimi ikame etme politikaları; yüksek teknik yeterliliğe, uluslararası sertifikasyona ve teknoloji transfer kabiliyetine sahip Türk firmaları için muazzam bir potansiyel sunmaktadır. Ayrıca ülkede köklü bir geçmişe ve güven ilişkisine sahip olan Türk müteahhitlik ağının varlığı, yerli üreticilerimiz için hazır bir dağıtım kanalı işlevi görmektedir. Ancak, pazarın Dünya Ticaret Örgütü üyesi olmaması, konvertibl dövize erişimde yaşanan dönemsel zorluklar, ithalat sözleşmelerinin Devlet Emtia ve Hammadde Borsasına tescil edilmesindeki bürokratik süreçler ve resmi-gayri resmi ödemeler ihracatçılarımızın karşısındaki temel tehditler ve risk unsurlarıdır. Dijital

altyapının ve e ticaret ekosisteminin henüz gelişim aşamasında olması da fiziki kanallara ve sıkı vize rejimine olan bağımlılığı artırmaktadır.

Sonuç olarak, Türkmenistan demir çelik pazarı, yüksek navlun ve jeopolitik kısıtlamaların gölgesinde hammadde ticaretinden mühendislik odaklı hazır çelik çözümlerine evrilen dinamik bir yapıya bürünmüştür. Türk ihracatçılarının bu zorlu ama yüksek kar marjlı pazarda kalıcı ve sürdürülebilir bir başarı yakalayabilmesi, salt ürün satışı politikasından sıyrılarak stratejik adımlar atmasına bağlıdır. Firmalarımızın finansal riskleri minimize etmek adına peşin veya akreditifli ödeme yöntemlerini şart koşması, ürün tedarığının yapıldığı projelerin döviz dönüşümü bakımından sorun olmayan projeler olmasına dikkat edilmesi, inşaat firmaları veya distribütörlerle uzun vadeli ortaklıklar kurması kritik önem arz etmektedir. Türk ihracatçılarının kalite ve güvenilirlik avantajını ön plana çıkararak, bölgedeki Türk müteahhitlik networkü ile entegre ve koordineli stratejiler yürütmesi, Türkmenistan'ın gelecekteki mega projelerinde Türkiye'nin vazgeçilmez bir sanayi partneri olarak kalmasını sağlayacaktır.